

Achtergrondinformatie – De rechten van de maker

Wat is auteursrecht?

Het auteursrecht is de wettelijke bescherming van de maker van een origineel “werk van wetenschap, letterkunde of kunst”, op grond waarvan de maker het alleenrecht heeft om te beslissen over “openbaar maken” en “verveelvoudigen” van zijn werk, behoudens daarop door de wetgever aangebrachte “beperkingen”.

De maker mag in eerste instantie bepalen of iemand en zo ja wie zijn creatie mag lezen, zien of horen. Dat hoort bij het grondrecht op vrijheid van meningsuiting. Als de maker eenmaal zijn werk ter beschikking van het publiek heeft gesteld (openbaar heeft gemaakt, buiten de privékring van familie en vrienden), zijn er wel grenzen aan dat alleenrecht gesteld ten behoeve van een ander grondrecht, namelijk het recht op informatie. Het auteursrecht brengt die rechten van de maker en van de gebruiker in balans. Auteursrecht is daarom van algemeen belang: het zorgt er voor dat makers en producenten tijd en geld investeren in het beschikbaar stellen van mooie en goede diensten en producten, maar ook dat daarvan normaal gebruik kan worden gemaakt, zodat iedereen van nieuwe films, boeken, onderwijsmateriaal, muziek en kunst kan genieten. In deze les leren we de kinderen dat zij als maker van teksten, foto's, tekeningen, vlogs etc. auteursrecht hebben en welke rechten voor hun van belang zijn. In de verdiepingsles “rechten van de gebruiker” leren we de kinderen dat een gebruiker ook rechten heeft en welke rechten voor hun van belang zijn, met name gericht op gebruik in het onderwijs.

(Auteursrecht beschermt mensen ook tegen het ongewild gebruik van een foto waarop zij zichtbaar staan afgebeeld, ook belangrijk voor kinderen. Daar is een afzonderlijke korte les aan besteed (foto's delen) met de verdiepingsles “portretrecht”.)

Hoe krijg je auteursrecht?

Auteursrecht krijg je als je de maker bent van het werk. Dat recht ontstaat vanzelf. Je hoeft het nergens aan te vragen of te registreren. Als iemand thuis achter zijn bureau

Mediawijsheid

een tekening maakt, heeft hij daar dus automatisch het auteursrecht op. Om de buitenwereld te laten weten dat jij de maker van het werk bent (en dus de auteursrechthebbende), is het verstandig om je naam en de datum waarop je het werk hebt gemaakt, bij of op je werk te vermelden.

Je kunt de © van copyright bij je werk neerzetten, gevolgd door het jaartal en de naam van de maker. Bijvoorbeeld “© 2018 Alexander de Leeuw”. Daarmee geef je aan dat jij de rechthebbende bent en dat je daar ook waarde aan hecht. Iemand kan door deze copyright notice ook snel zien aan wie hij toestemming moet vragen.

Hoe lang heb je auteursrecht?

Het auteursrecht op een werk eindigt 70 jaar na de dood van de maker. Daarom mag je ook zoveel klassieke muziek vrij gebruiken. Het is namelijk al veel langer dan 70 jaar geleden dat bijvoorbeeld Mozart of Bach zijn overleden. Als de maker is overleden wordt het auteursrecht uitgeoefend door de erfgenamen of door de persoon of organisatie of onderneming die daartoe door de maker is aangewezen, bijvoorbeeld in het testament.

Welke rechten heeft een maker?

Wanneer je auteursrecht hebt, dan beschik je over twee rechten: exploitatierechten (openbaar maken en verveelvoudigen) en persoonlijkheidsrechten (ook wel morele rechten genoemd).

Exploitatierechten

De maker heeft het alleenrecht om het beschermde werk openbaar te maken of te verveelvoudigen. Die rechten kan de maker overdragen of gebruiksrechten verlenen (licenties) aan een uitgever, producent of rechtenorganisatie (zoals Buma/Stemra voor muziek), waardoor de maker geld met zijn werk kan verdienen (kan “exploiteren”).

Openbaar maken

Openbaar maken is iedere wijze van beschikbaar stellen aan het publiek, bijvoorbeeld het plaatsen van een foto op een website. Daarmee maak je het werk toegankelijk buiten de “besloten kring” van familie en vrienden. Een uitgever die een

Mediawijsheid

roman publiceert, maakt die roman openbaar. Of een omroep die een tv-programma uitzendt. Maar ook het afspelen van muziek tijdens een festival of straatfeest, het plaatsen van een video op YouTube en het streamen van muziek via diensten als Spotify, vallen onder openbaar maken. Daarvoor is dus toestemming nodig van degene die het auteursrecht heeft. Openbaar maken in het kader van de reguliere lessen in het onderwijs is uitgezonderd: dat mag van de wetgever.

Veelvoudigen

Verveelvoudigen is een ander woord voor reproduceren, overschrijven, natekenen, kopiëren, afdrukken, etc. Een boek kan worden verveelvoudigd, door het uit te geven in een oplage van bijvoorbeeld 5000 boeken en een muziekwerk door het uit te brengen op cd. Ook het maken van een bewerking of vertaling valt hieronder. Een verveelvoudiging hoeft niet per se identiek te zijn aan het oorspronkelijke werk. Een bronzen kopie maken van een beeld dat oorspronkelijk van steen is, is ook verveelvoudigen. Wil iemand het werk openbaar maken, verveelvoudigen of bewerken, is in beginsel toestemming nodig van de rechthebbende. Maar daar zijn ook uitzonderingen op, zoals vergoedingsregelingen voor het maken van kopieën voor het onderwijs, die worden behandeld in de verdiepingsles “de rechten van de gebruiker”.

Persoonlijkheidsrechten

Tussen de maker en zijn werk bestaat een nauwe, persoonlijke band. De reputatie van de auteur wordt dan ook mede door zijn werk bepaald. Daarom heeft de maker ook persoonlijkheidsrechten, ook wel morele rechten genoemd. Het persoonlijkheidsrecht beschermt de persoonlijke binding van de maker met zijn werk, zoals het recht op naamsvermelding en het verbod voor anderen om jouw werk te verminken of inhoudelijk te veranderen zonder jouw toestemming. De maker kan ook optreden als door het gebruik zijn reputatie wordt geschaad, denk aan het gebruik van een leid voor politieke doeleinden of gebruik van een tekst is een geheel andere context dan door de auteur bedoeld. Deze persoonlijkheidsrechten blijven altijd bij de maker van het werk, ook nadat het auteursrecht op het werk aan iemand anders is overgedragen.

Mediawijsheid

Naburig recht

Het auteursrecht beschermt dus het werk van schrijvers, componisten, tekstschrijvers, filmmakers en beeldend kunstenaars. Maar er zijn ook uitvoerende kunstenaars. Denk aan de acteur in een film of in een toneelstuk en de artiest die een lied zingt waarvan tekst en muziek door anderen zijn gemaakt. Deze “uitvoerende kunstenaars” hebben een vergelijkbare rechten als het auteursrecht, zogenaamde naburige rechten. Deze rechten beschermen hun inspanningen en prestaties.

Samen of alleen?

Wanneer je samen met iemand een verhaal te schrijven je hebt allebei losse stukjes geschreven, dan heeft ieder het auteursrecht op die eigen losse stukjes. Heb je de teksten zo samen geschreven en er is niet meer te herkennen wie wat heeft geschreven, dan hebben jullie samen het auteursrecht op het hele werk. Als iemand dan jullie tekst wil gebruiken, heeft hij toestemming van beide nodig.

Bronnen

In dit document staat achtergrondinformatie over auteursrecht. Deze informatie kun je gebruiken voor eigen kennisbasis, of om eventuele vragen van de leerlingen te kunnen beantwoorden. De informatie is afkomstig van www.auteursrecht.nl, en het is een samenvatting van de informatie over auteursrecht, die relevant is voor de lespraktijk.

Meer informatie over auteursrecht?

Wil je meer weten over auteursrecht kun je terecht op de volgende websites:

- *Algemene informatie over auteursrecht geschikt voor kinderen is beschikbaar op www.auteursrechtvoorjou.nl, waar ook een instructief filmpje over “auteursrecht in twee minuten” is opgenomen.*
- *Voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal in het onderwijs is er speciaal voor leerkrachten de website: www.onderwijsenauteursrecht.nl, waar je snel kunt vinden welke regelingen er zijn getroffen voor gebruik in het onderwijs.*